

Zastosowanie modelowania miękkiego do analizy poziomego zrównoważonego rozwoju województw Polski

Ewa Roszkowska, Elżbieta Misiewicz, Renata Karwowska
Uniwersytet w Białymstoku Wydział Ekonomii i Zarządzania

Plan wystąpienia

- ▶ Koncepcja zrównoważonego rozwoju
- ▶ Metodologia badania
- ▶ Model miękkiej ZR. Wyniki.
- ▶ Metoda TOPSIS ZR. Wyniki.
- ▶ Analiza porównawcza wyników klasyfikacji.
- ▶ Wnioski.

Cel prezentacji

Celem prezentacji jest analiza porównawcza poziomu zrównoważonego rozwoju (ZR) województw Polski z wykorzystaniem modelowania miękkiego oraz metody taksonomicznej TOPSIS opartej na wzorcu i antywzorcu rozwoju.

W opracowaniu zostały wykorzystane dane statystyczne dotyczące województw Polski za rok 2010 publikowane przez GUS.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju

- ▶ Koncepcja rozwoju zrównoważonego zakłada bezpośrednią relację między ładem gospodarczym, środowiskowym oraz społecznym, a harmonijny rozwój polega na zachowaniu równowagi między nimi.
- ▶ Ocena poziomu zrównoważonego w praktyce głównie oparta jest na monitorowaniu odpowiednio dobranych wskaźników indywidualnych opisujących społeczną, gospodarczą oraz środowiskową sferę zrównoważonego rozwoju.

Dobór wskaźników zrównoważonego rozwoju regionów w Polsce – kryteria merytoryczne

---

Na podstawie dostępnych danych zaproponowano zbiór potencjalnych cech diagnostycznych ZR, z podziałem trzy łady z uwzględnieniem reprezentacji obszarów tematycznych.

- Ład społeczny (LS): zmiany demograficzne, zdrowie publiczne, integracja społeczna, edukacja, dostęp do rynku pracy, bezpieczeństwo publiczne, zrównoważone wzorce konsumpcji.
- Ład gospodarczy (LG): rozwój gospodarczy, zatrudnienie, innowacyjność, transport, zrównoważone wzorce produkcji.
- Ład środowiskowy (LSR): zmiany klimatu, energia, ochrona powietrza, zasoby słodkiej wody, użytkowanie gruntów, bioróżnorodność, gospodarka odpadami.
- *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju Polski (2011), GUS, US w Katowicach*

Dobór wskaźników zrównoważonego rozwoju regionów w Polsce – kryteria statystyczne

---

Kryteria:

- ▶ uniwersalność (wskaźniki posiadają uznaną powszechnie wagę i znaczenie),
  - ▶ porównywalność (indykatory przedstawione zostały w postaci wskaźników natężenia),
  - ▶ zróżnicowanie (współczynnik zmienności jest większy od 10%).
- ▶ Ze zbioru 57 wskaźników reprezentujących wszystkie łady, na podstawie przesłanek merytorycznych i statystycznych wybrano 31. Po analizie macierzy korelacji oraz z uwagi na ograniczenia wynikające z modelowania miękkiego, liczba wskaźników nie może przekroczyć liczby obiektów (województw), do budowy modelu miękkiego wybrano 15 wskaźników.

Wskaźniki

▶ ŁAD GOSPODARCZY

Zmienna ukryta	Symbol	Znaczenie
LG- ład gospodarczy	LG01	Wartość dodana brutto (ceny bieżące) na 1 pracującego
	LG02	Wzrost PKB w stosunku do roku 2009=100 na 1 mieszkańca (w %)
	LG03	Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych (w %)
	LG04	Odsetek osób zatrudnionych w B + R w ludności aktywnej zawodowo
	LG05	Nakłady na B+R w relacji do PKB (w %)

Wskaźniki

▶ ŁAD SPOŁECZNY

Zmienna ukryta	Symbol	Znaczenie
LS- ład społeczny	LS01	Zagrożenie ubóstwem trwałym
	LS02	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w zł
	LS03	Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu (w %)
	LS04	Stopa bezrobocia długotrwałego (w %)

Wskaźniki

▶ ŁAD ŚRODOWISKOWY

Zmienna ukryta	Symbol	Znaczenie
LSR- ład środowiskowy	LSR01	Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na 1 mieszkańca w zł
	LSR02	Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej na 1 mieszkańca
	LSR03	Lesistość (w %)
	LSR04	Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB w kWh

Wskaźniki

▶ ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Zmienna ukryta	Symbol	Znaczenie
ZR- zrównoważony rozwój	LG01	Wartość dodana brutto (ceny bieżące) na 1 pracującego
	LG03	Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych (w %)
	LG06	Powierzchnia gospodarstw ekologicznych w powierzchni województwa
	LS02	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w zł
	LS04	Stopa bezrobocia długotrwałego (w %)
	LSR01	Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na 1 mieszkańca w zł
	LSR02	Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej na 1 mieszkańca
	LSR05	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków ogólnej liczby ludności

Modelowane miękkie

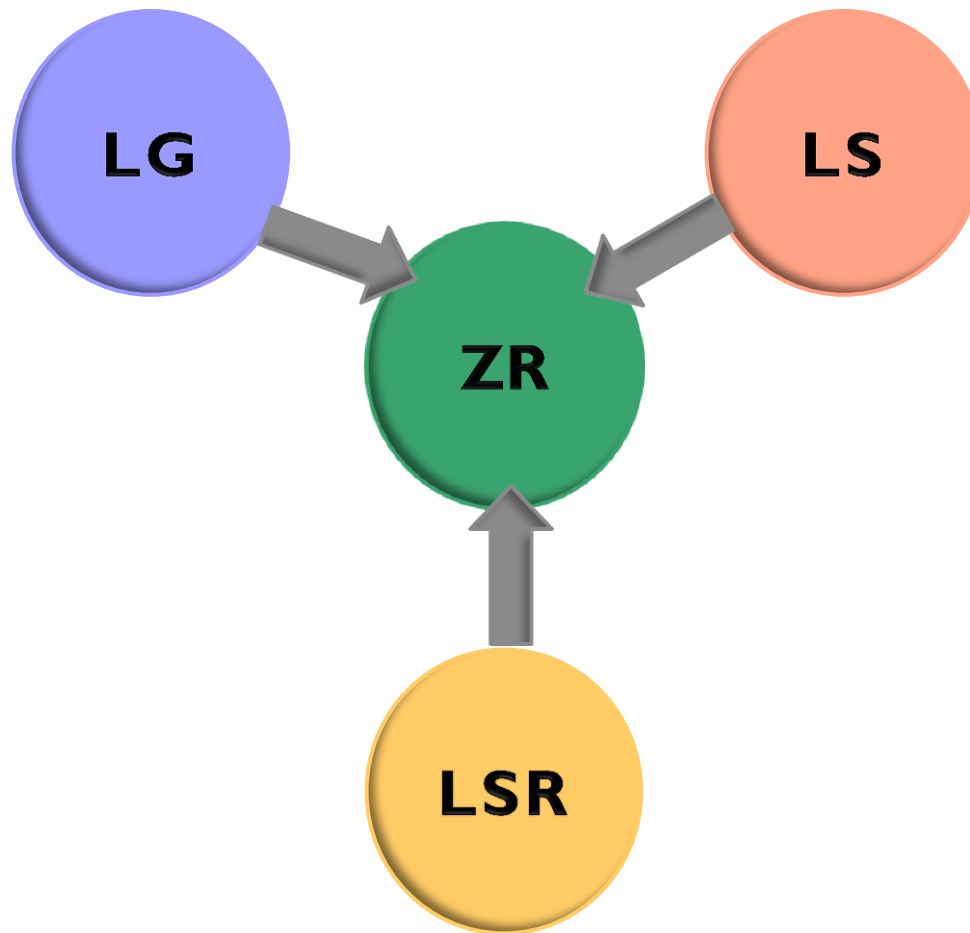

Modelowanie miękkie umożliwia badanie powiązań między zmiennymi nieobserwowalnymi.

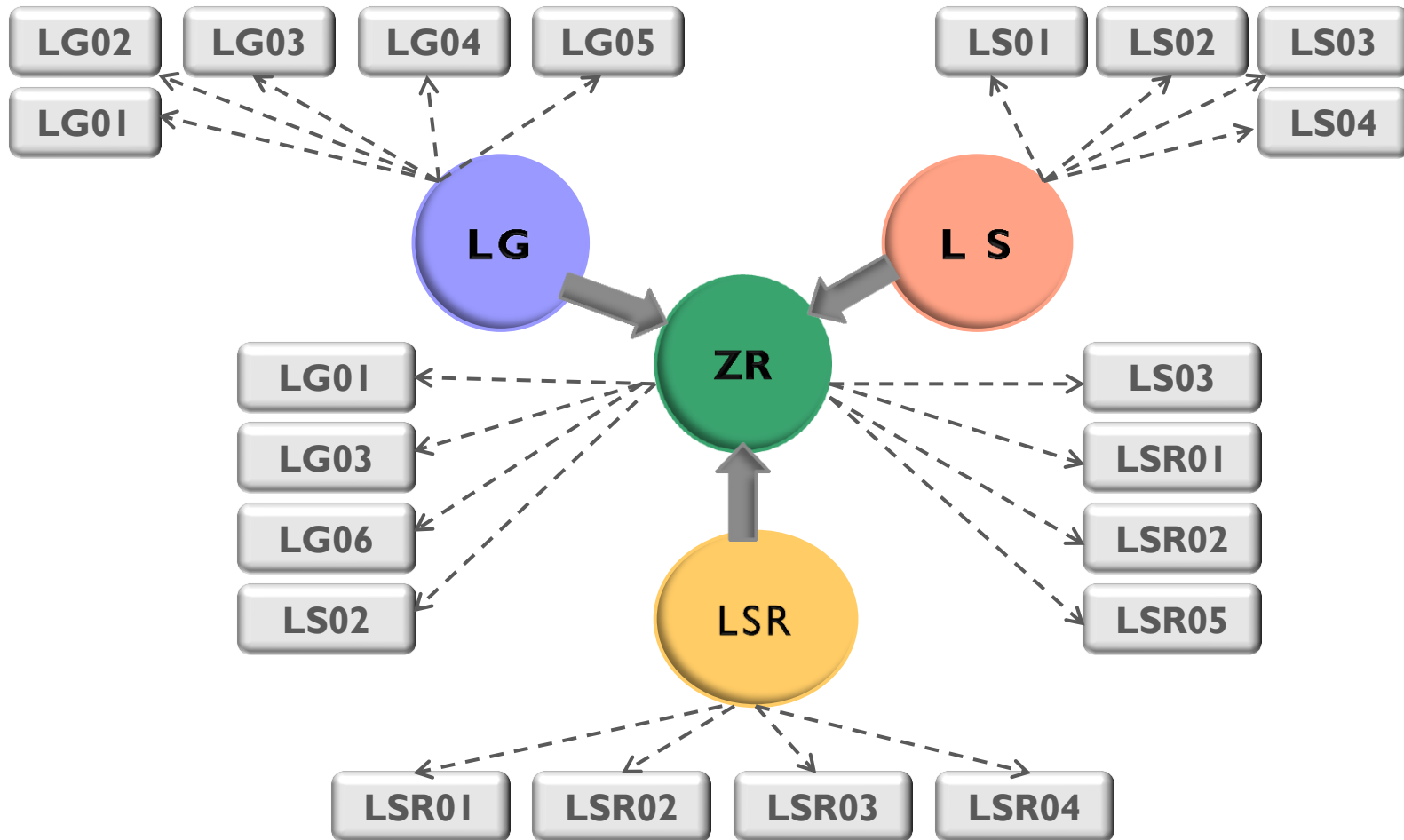
Model składa się z dwóch części: z *modelu wewnętrznego i zewnętrznego*. Parametry modelu miękkiego estymowane są metodą PLS (*partial least squares*), która umożliwia jednoczesne oszacowanie parametrów obydwu modeli.

Modelowane miękkie-model wewnętrzny

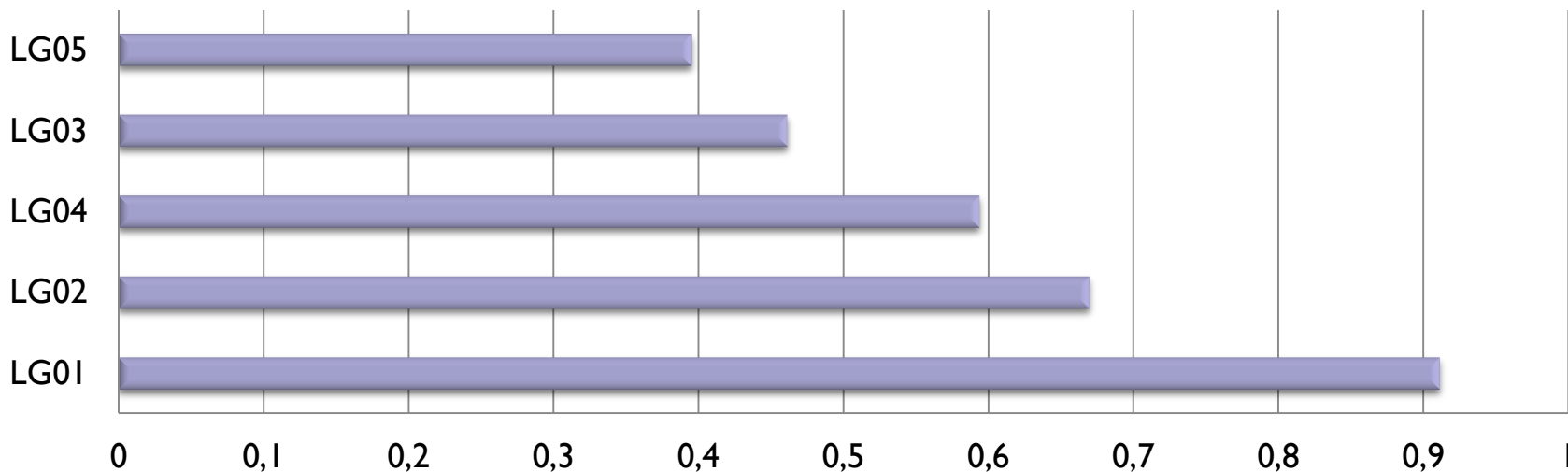

Schemat modelu miękkiego

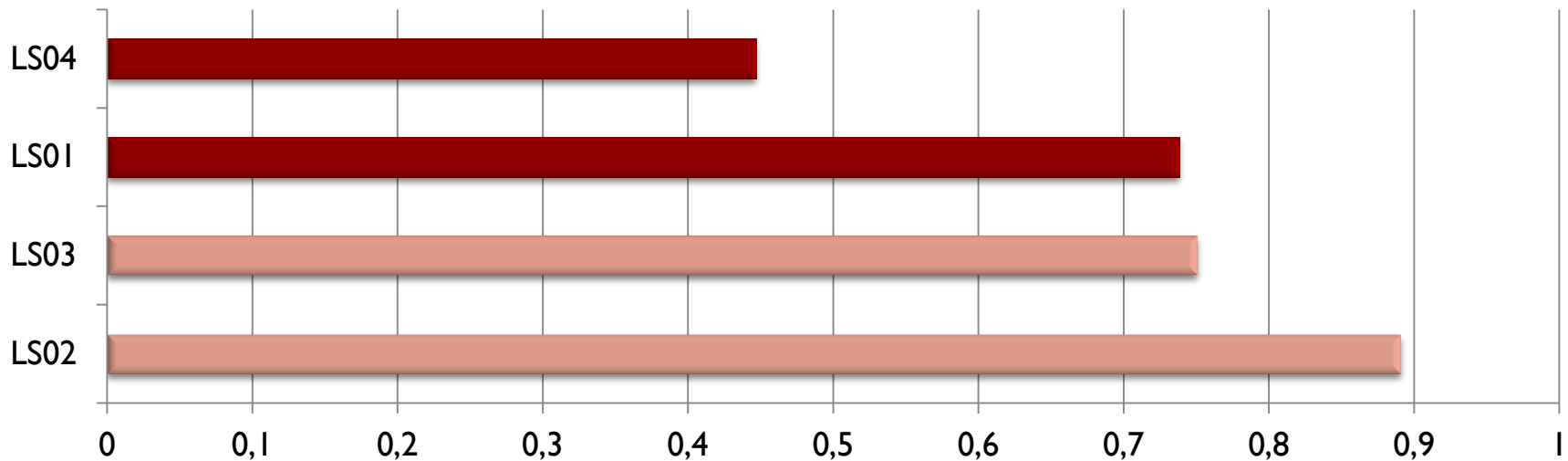

Ładunki czynnikowe indyktorów zmiennej ukrytej „ład gospodarczy”

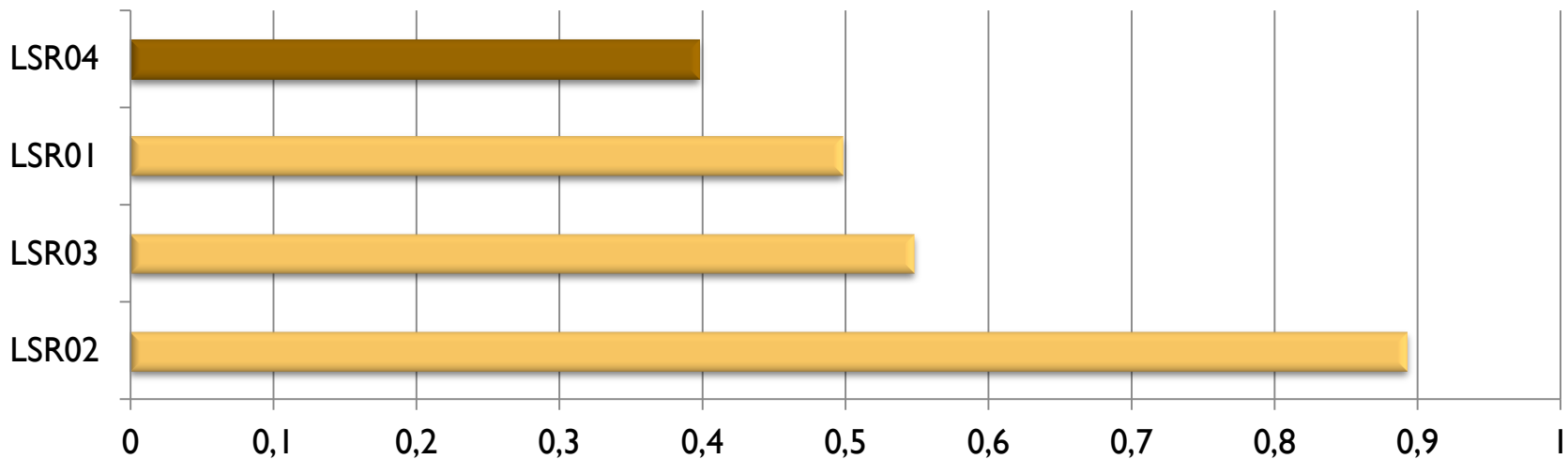
LG01	Wartość dodana brutto (ceny bieżące) na 1 pracującego
LG02	Wzrost PKB w stosunku do roku 2009=100 na 1 mieszkańca (w %)
LG04	Odsetek osób zatrudnionych w B + R w ludności aktywnej zawodowo
LG03	Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych (w %)
LG05	Nakłady na B+R w relacji do PKB (w %)

Ładunki czynnikowe indyktorów zmiennej ukrytej „ład społeczny”

LS02	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w zł
LS03	Osoby dorosłe w wieku 25-64 lata uczestniczące w kształceniu i szkoleniu (w %)
LS01	Zagrożenie ubóstwem trwałym
LS04	Stopa bezrobocia długotrwałego (w %)

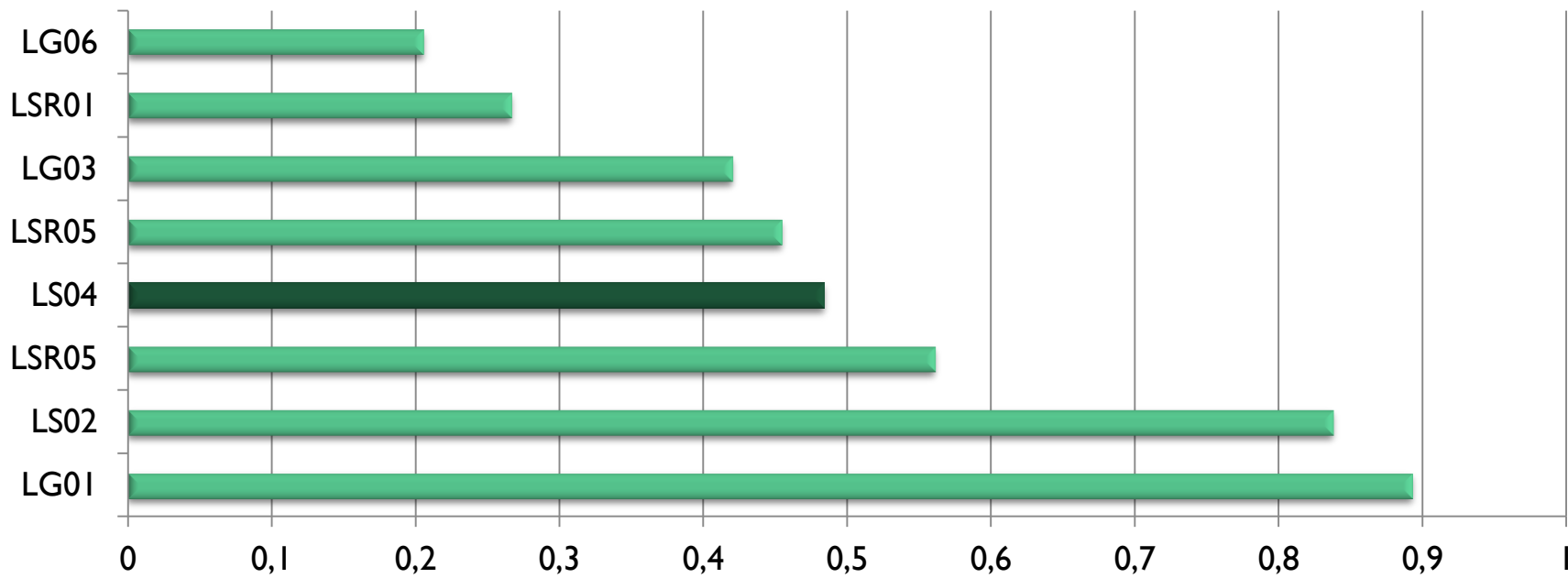
Ładunki czynnikowe indyktorów zmiennej ukrytej „ład środowiskowy”

LSR02	Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej na 1 mieszkańca
LSR03	Lesistość (w %)
LSR01	Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na 1 mieszkańca w zł
LSR04	Zużycie energii elektrycznej na 1 mln zł PKB w kWh

Ładunki czynnikowe indyktorów zmiennej ukrytej „zrównoważony rozwój”

LG01	Wartość dodana brutto (ceny bieżące) na 1 pracującego
LS02	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w zł
LSR05	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków ogólnej liczby ludności
LS04	Stopa bezrobocia długotrwałego (w %)
LSR05	Nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej na 1 mieszkańca
LG03	Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przedsiębiorstwach przemysłowych (w %)
LSR01	Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na 1 mieszkańca w zł
LG06	Powierzchnia gospodarstw ekologicznych w powierzchni województwa

Wyniki estymacji modelu wewnętrznego

$$\hat{ZR} = 0,3628 \text{ LG} + 0,5186 \text{ LS} + 0,3803 \text{ LSR} + 2,3260$$

(0,0862)(0,1093)(0,0625)(0,4962)

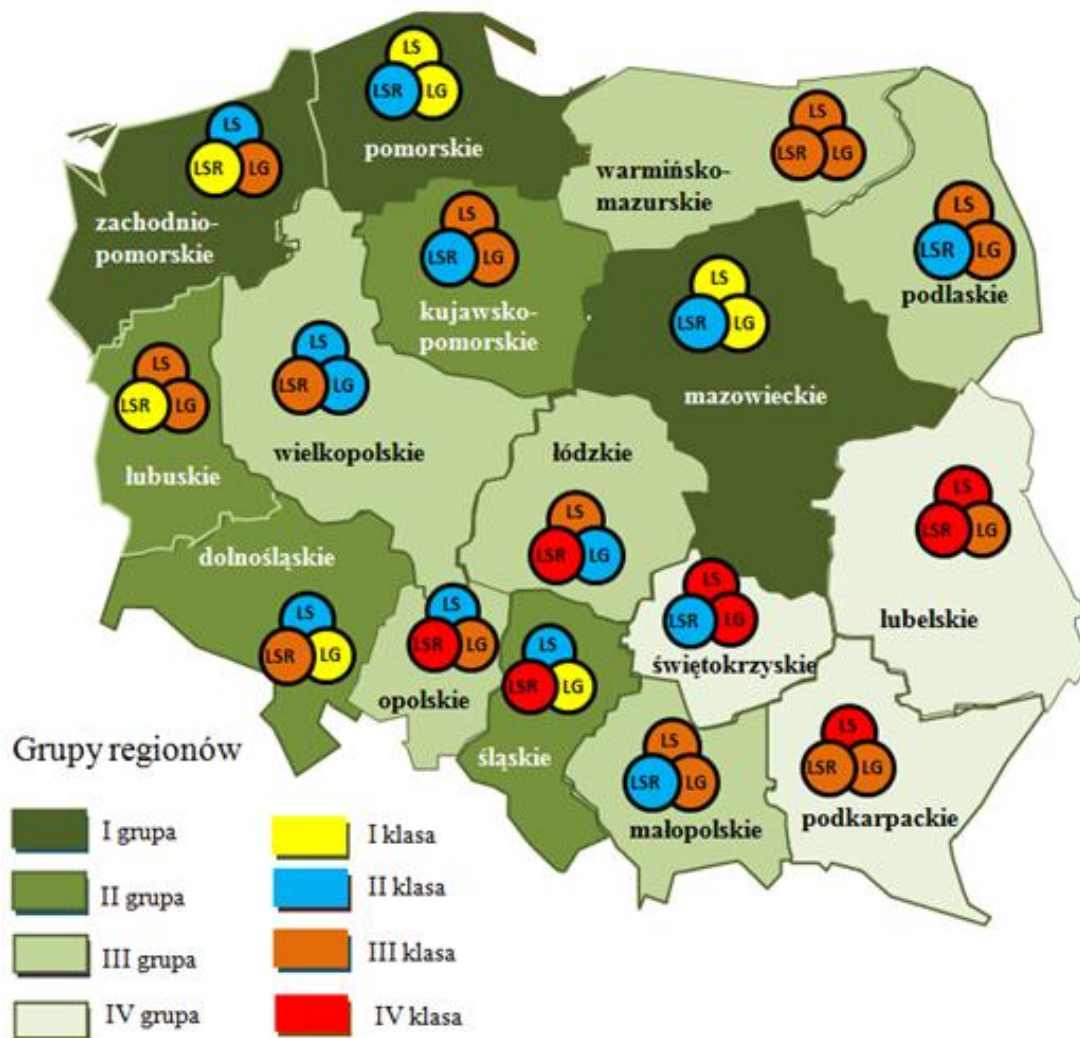
$$R^2 = 0,943$$

Symbol indykatora	Test Stone'a- Gaissera
LG01	0,5035
LG03	0,6769
LG06	0,2179
LS02	0,2841
LS03	0,2796
LSR01	0,9602
LSR02	0,7037
LSR05	0,9686
OGÓLNY	0,476

Uporządkowanie województw według zmiennych ukrytych

Województwo	LG	LS	LSR	ZR
DOLNOŚLĄSKIE	3	4	9	4
KUJAWSKO-POMORSKIE	7	13	6	7
LUBELSKIE	13	15	14	16
LUBUSKIE	12	10	2	5
ŁÓDZKIE	6	9	13	11
MAŁOPOLSKIE	10	11	7	12
MAZOWIECKIE	1	1	4	1
OPOLSKIE	11	5	16	9
PODKARPACKIE	14	16	11	15
PODLASKIE	16	8	8	13
POMORSKIE	2	2	3	2
ŚLĄSKIE	4	3	15	6
ŚWIĘTOKRZYSKIE	15	14	5	14
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	9	12	10	10
WIELKOPOLSKIE	5	7	12	8
ZACHODNIOPOMORSKIE	8	6	1	3

Podział województw na grupy według zmiennej ukrytej ZR

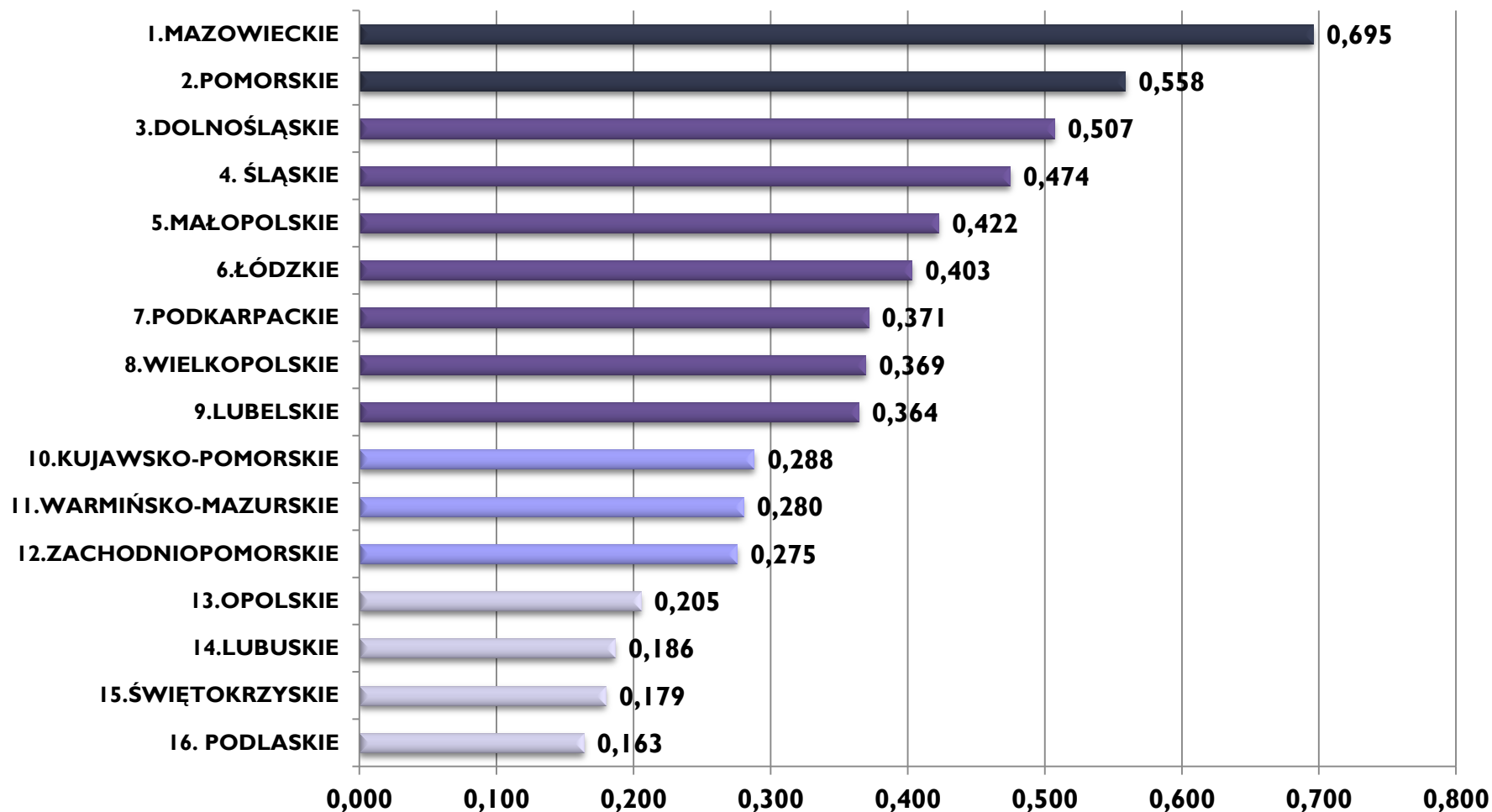
Metoda TOPSIS

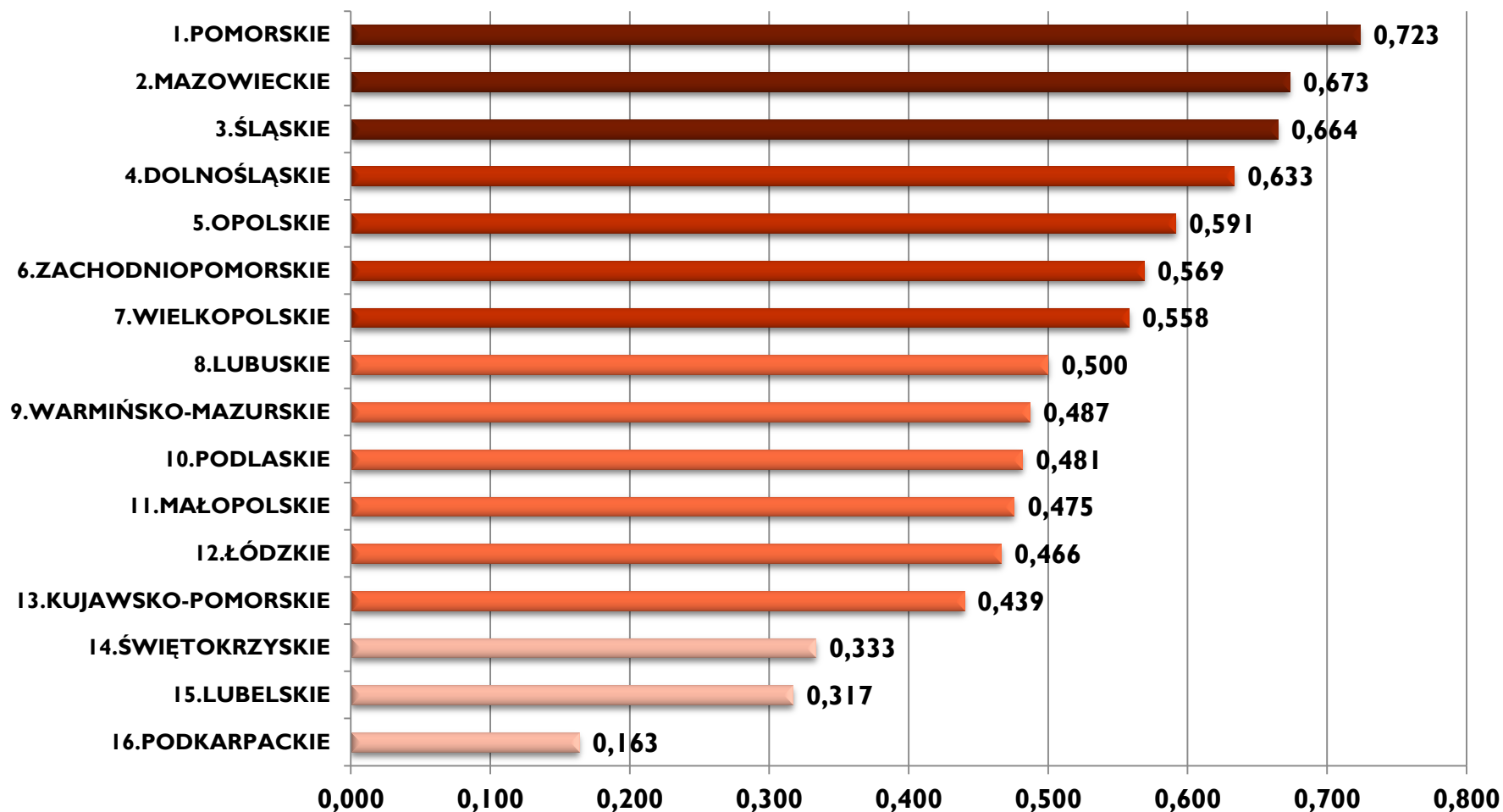
- ▶ Metoda TOPSIS (*Technique for Order Preference by Similarity to an Ideal Solution*) polega na wyznaczeniu odległości każdego obiektu wielocechowego od wzorca i antywzorca rozwoju a następnie liniowym uporządkowaniu tych obiektów.
- ▶ Podstawowym narzędziem były syntetyczne mierniki osiągniętego poziomu zrównoważonego rozwoju ze względu na poszczególne łady dla województw Polski, będące funkcją agregującą wskaźniki zrównoważonego rozwoju.
- ▶ Na podstawie obliczonych wartości mierników syntetycznych wyodrębniono cztery klasy typologiczne województw o różnym stopniu zrównoważonego rozwoju.

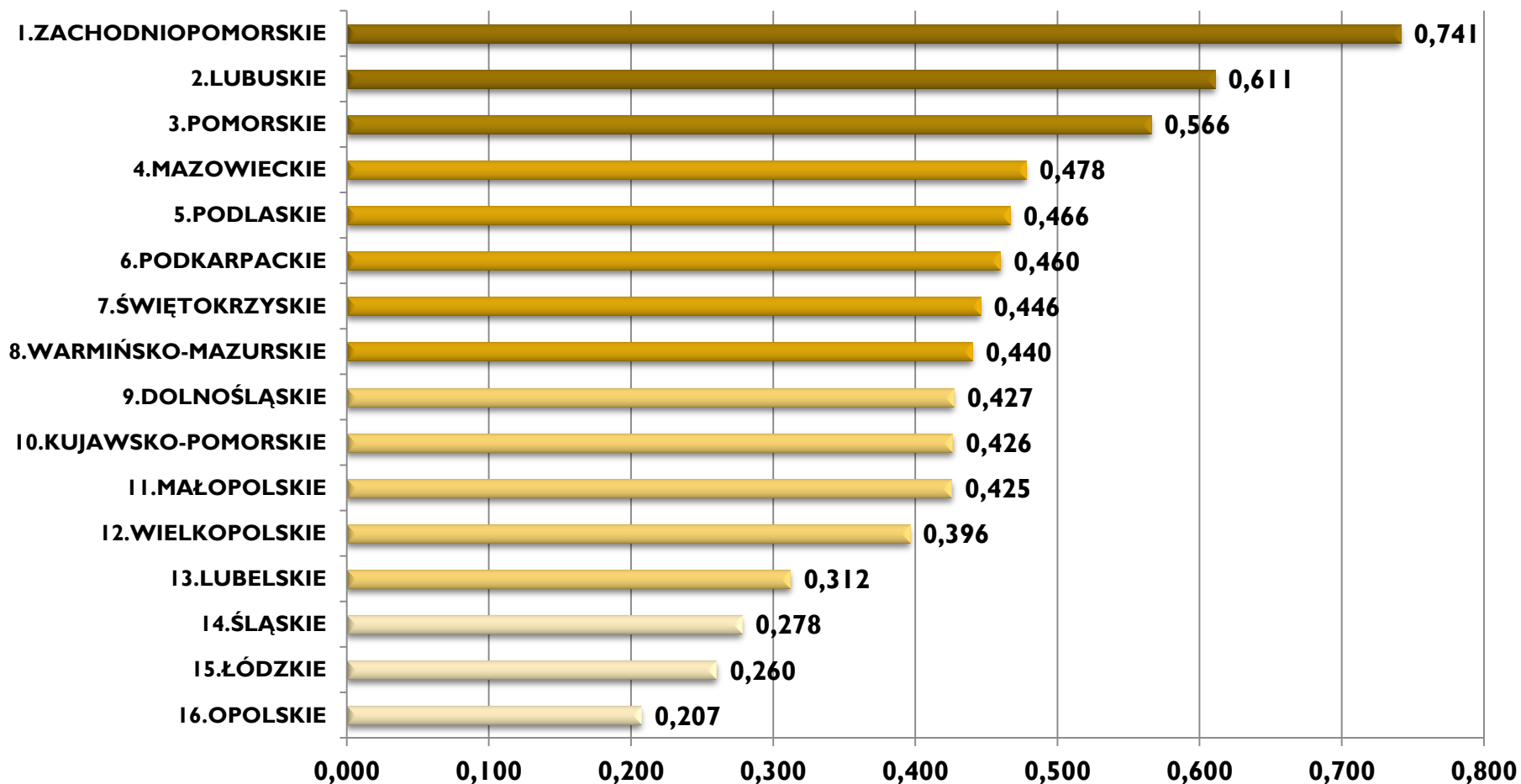
Wartości syntetycznego miernika „ład gospodarczy” otrzymanego metodą TOPSIS

Wartości syntetycznego miernika „ład społeczny” otrzymanego metodą TOPSIS

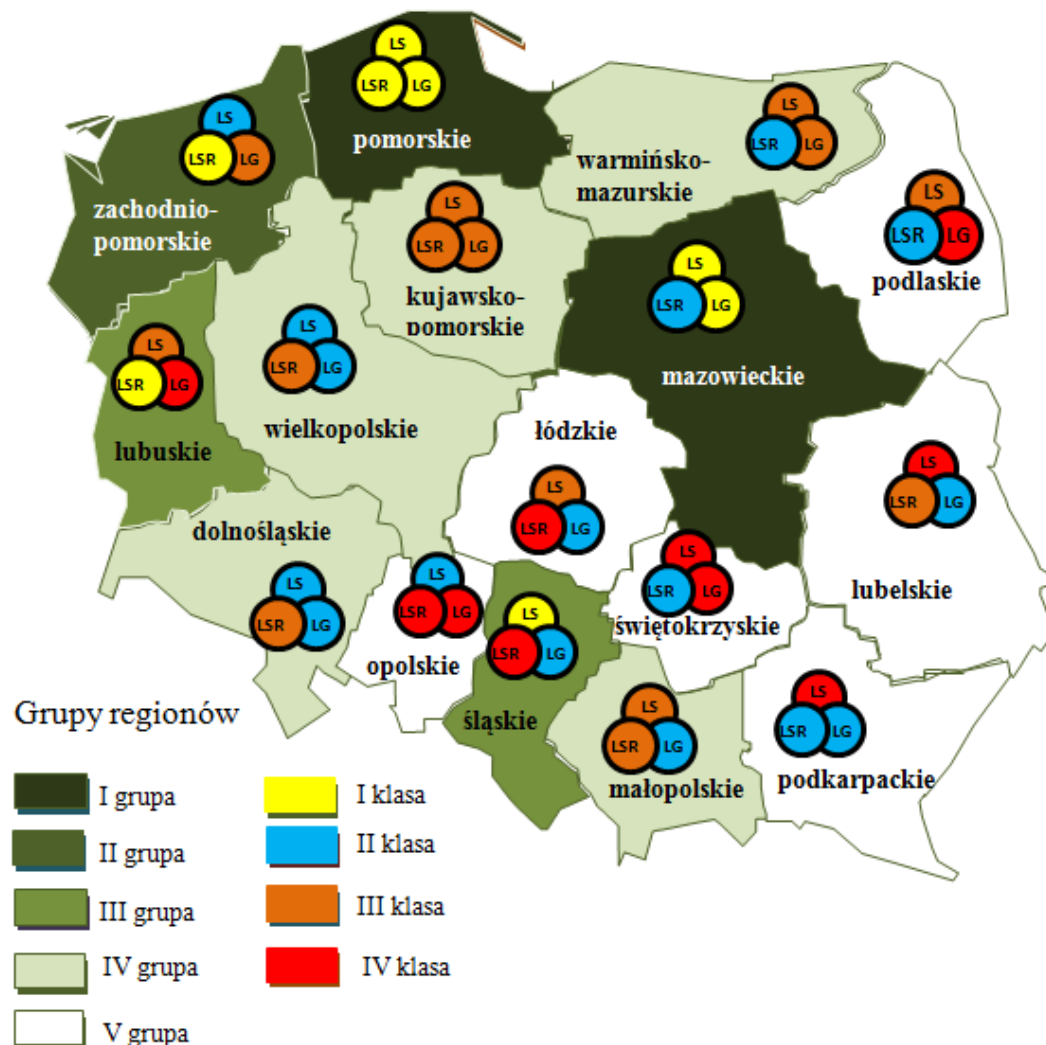

Wartości syntetycznego miernika „ład środowiskowy” otrzymanego metodą TOPSIS

Podział województw na grupy według ogólnego poziomu ZR

Porównanie wyników

Województwo	Modelowanie miękkie			TOPSIS		
	LG	LS	LSR	LG	LS	LSR
DOLNOŚLĄSKIE	3	4	9	3	4	9
KUJAWSKO-POMORSKIE	7	13	6	10	13	10
LUBELSKIE	13	15	14	9	15	13
LUBUSKIE	12	10	2	14	8	2
ŁÓDZKIE	6	9	13	6	12	15
MAŁOPOLSKIE	10	11	7	5	11	11
MAZOWIECKIE	1	1	4	1	2	4
OPOLSKIE	11	5	16	13	5	16
PODKARPACKIE	14	16	11	7	16	6
PODLASKIE	16	8	8	16	10	5
POMORSKIE	2	2	3	2	1	3
ŚLĄSKIE	4	3	15	4	3	14
ŚWIĘTOKRZYSKIE	15	14	5	15	14	7
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	9	12	10	11	9	8
WIELKOPOLSKIE	5	7	12	8	7	12
ZACHODNIOPOMORSKIE	8	6	1	12	6	1

$$RS_{LG}(T,M)=0,80, RS_{LS}(T,M)=0,96, RS_{LSR}(T,M)=0,88$$

Wnioski

- ▶ Skonstruowany model miękkiego zrównoważonego rozwoju prezentuje wpływ sfery gospodarczej, społecznej i środowiskowej na rozwój polskich województw.
- ▶ Wszystkie zmienne nieobserwowalne i obserwowalne zostały zweryfikowane pozytywnie, zarówno pod względem merytorycznym, jak i statystycznym.
- ▶ Najwyższą, dodatnią zależnością korelacyjną ze zmienną ukrytą ZR odznacza się wymiar społeczny, umiarkowaną – wymiar środowiskowy oraz wymiar gospodarczy.

Wnioski

- Zbudowany model zrównoważonego rozwoju pokazuje, które wskaźniki mają najistotniejszy wpływ na trzy analizowane sfery i na integrującą je zmienną ukrytą ZR. Są to zmienne, które świadczą o wysokim potencjale rozwojowym regionu.
- Stosując modelowanie miękkie oraz metodę TOPSIS otrzymano zbliżone rankingi województw ze względu na zrównoważony rozwój w ramach analizowanych wymiarów.
- Wyniki badań pokazują, że województwa różnią się nie tylko ze względu na poziom realizacji koncepcji ZR w ramach każdego z łądów, ale także na charakter relacji między nimi.

Wnioski

- ▶ Ze względu na brak jednej, uznanej metody pomiaru poziomu zrównoważonego rozwoju przeprowadzone badanie może być uznane, co najwyżej za jedną z propozycji w ramach literatury przedmiotu.
- ▶ Syntetyczne mierniki poziomu ładu społecznego, gospodarczego oraz środowiskowego województw są funkcją wielu zmiennych diagnostycznych wziętych do badania, które odzwierciedlają różne obszary tematyczne.
- ▶ Otrzymany wynik jest pewnym kompromisem pomiędzy próbą uzyskania oceny zróżnicowania poziomu województw ze względu na poziom ZR, a słabością niektórych zmiennych diagnostycznych, czy też wyborem metody badania.

Zastosowanie modelowania miękkiego do analizy poziomego zrównoważonego rozwoju województw Polski

Ewa Roszkowska, Elżbieta Misiewicz, Renata Karwowska
Uniwersytet w Białymstoku Wydział Ekonomii i Zarządzania